

ἐκείνην ὁ κλεινὸς περιηγητὴς, καὶ ποία ἐλπίς τοῦ μέλλοντος τῆς Ἑλλάδος ἐράνη εἰς τὴν ὕψιν τοῦ φιλελευθέρου ποιητοῦ περὶ μέσας νύκτας, σὲ παραπέμπω καὶ αὖθις, φίλε εἰς τὴν εὐφραδὴ περιήγησιν αὐτοῦ.

Περαινῶ τέλος τὴν μακρὰν ἐπιστολήν. Ἐπιστρέψαμεν νυκτερινοὶ εἰς τὴν Κερκίαν, καὶ τὴν ὑπερραϊαν εἰς Ἀθήνας. Ἡ περιοδία ἡμῶν αὕτη ὑπῆρξεν ἐπίμοχθος καὶ μακρά, καὶ ὁ μὲν πόνος τοῦ σώματος διεσκηδάσθη, ἀλλ' ὁ σκοπὸς ἡμῶν ἐξετελέσθη, εἰς δὲ τὴν μνῆμιν διατελεῖ ἀγέρας καὶ καθαρά ἡ ἐνθύμησις τῆς περιηγήσεως ταύτης. Χαῖρε!

Χ. Α. ΠΑΡΜΕΝΙΑΔΗΣ.

ΛΠΟΣΗΑΣΜΑ

ΥΠΟΜΝΗΜΑΤΩΝ ΑΝΕΚΔΟΤΩΝ.

—0—

Ἐπειδὴ δὲ ἐσχύλαζεν ἡ Συνέλευσις (*) ἀπὸ τῆς 16 Ἀπριλίου, ἀπεφασίσαμέν τινες νὰ συνορτάσωμεν τὸν Ἅγιον Γεώργιον πανηγυρικώτερον καὶ μετὰ τινος μεγαλοπρεπείας, τιμῶντες οὕτω τὸν Καρχησάκην καὶ εὐχόμενοι ὑπὲρ τῆς εὐδωσσεως τῶν ἀγώνων αὐτοῦ. Ὡς αἱ συγγενεῖς καὶ οἱ οἰκεῖοι προσφιλοῦς ψυχόρραγοῦντος ἱστάμενοι, οὐχ ἥττον καὶ αὐτοὶ ἀγωνιῶντες, περὶ τὴν κλίνην τοῦ ἀσθενοῦς, προσηλοῦσι πάντες τὸ βλέμμα εἰς τὸν ἱατρὸν ἀπ' αὐτοῦ καὶ μόνου προσδοκῶντες βοήθειαν, οὕτω καὶ ἡμεῖς, ἱστάμενοι τότε περὶ τὸν κράδιστον τῆς φιλάτης Ἑλλάδος ἀποκαρμούμετες μετὰ μακρὰν καὶ ἐναγώνιον πάλην, ἠτενίζομεν τὴν ψυχὴν ἔχοντες εἰς τὰ χεῖλη πρὸς τὸν Καρχησάκην, ὡς πρὸς μόνον δυνάμενον ν' ἀναστήσῃ αὐτήν. Πᾶσα λοιπὸν ἀπόδειξις τῆς πεποιθήσεως ταύτης, καὶ πᾶν τεκμήριον ἀγάπης καὶ πίστεως πρὸς τὸν γενικὸν τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος ἀρχηγόν, ἔστωσαν καὶ ἐλάχιστα, ἐνομιζόντο παρὰ πάντων ὡς ἐνίσχυσις τῶν πόνων τοῦ μεγάλου ἐκείνου στρατιώτου.

Τοιοῦτον σκοπὸν εἶχε καὶ τῶν δέκα ἢ δώδεκα ἡμῶν ἡ συναύρτασις· εἰς τί δὲ συνίστατο ἡ λαμπρότης αὐτῆς;

Καὶ πρῶτον μὲν ἐξαγερθέντες ὀρθροῦ βελύχως παρεστάθημεν εἰς τὴν θείαν λειτουργίαν ἐν τῷ ἀγροίκῳ τοῦ χωριδίου ναοῦ. Οἱ πληρεξούσιοι καὶ πάντες οἱ κάτοικοι συμπάρισταντο μετὰ κατανύξεως. Καὶ ὅτε ὁ λευχείμων λεβίτης, φέρων εὐλαβῶς τὰ Ἅγια ἔστη ἐν μέσῳ τῆς ἐκκλησίας, καὶ ἀνυψώσας πρὸς οὐρανὸν τοὺς ὀφθαλμούς· εὐχῆθη ὑπὲρ τῶν κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν μαχομένων, ἢ μήπω κεκμηκυῖα ὄρασις μου εἶδε καταρρέοντα

τὰ δάκρυα τῶν περιεστώτων, καὶ τὴν ἀκοήν μου προσέβαλε τοῦ γυναικωνίου ὁ κοπετός. Πατρίδα, γονεῖς, τέκνα, συζύγους, ἀδελφοὺς, πάντα, πάντα τὰ φίλτατα τῆς καρδίας ἡμῶν ἐβλέπομεν τὴν ὥραν ἐκείνην κρεμάμενα εἰς χεῖλος βράθρου ἀχανοῦς, καὶ μόνον, μόνον ἐκείνον οὔτινος τὸ σῶμα ἐβάσταζεν ὁ γέρον ἱερεὺς, ἰσχύοντα νὰ τὰ σώσῃ!

Ἐνθυμοῦμαι ὅτι, μετὰ τὸ τέλος τῆς ἱερᾶς Ἀκολουθίας, ὅτε ἐξεληθόντες τοῦ ναοῦ οἱ πιστοὶ προσηγύρευον ἀλλήλους εὐχόμενοι καὶ τέλος τῶν δεινῶν τῆς πατρίδος, εἶδον ἀσυνήθη φαιδρότητα εἰς τὰ πρόσωπα ἔλων· ἐνόμιζες ὅτι ἀληθῶς κατέπαυσαν τὰ δεινὰ ταῦτα. Τοιαύτη ἡ παραμυθία τὴν ὁποίαν ὡς βάλαμον ἐπιχέει ἡ ἐκκλησία εἰς τὰς καρδίας, ἐν ὥρᾳ μάλιστα κινδύνου! Τὸ θυσιαστήριον, αἱ εἰκόνες, ὁ ἱερεὺς, τὰ θεῖα λόγια, τὸ μυστηριώδες καὶ ὑπερφυῖς τῆς μυσταγωγίας, ἡ περίξ σιωπὴ, ὡς καὶ αὐτὴ τοῦ ναοῦ ἡ εὐωδία, ἀποσπῶσι τὸν νοῦν σου ἀπὸ τῶν ἐπιγείων, καὶ μετάρσιον φέρουσιν αὐτὸν εἰς κόσμον ἐλπίδος, πίστεως καὶ ζωῆς. Πᾶς φόβος ἐκλείπει τότε ἀπὸ τῆς καρδίας σου· διότι ἡ ἀήττητος χεὶρ τοῦ ἀνωθέν σου Παντοκράτορος σὲ καλύπτει· διότι ἡ πυρίνη ῥομφαία τοῦ ἀντικρύ σου Ἀρχαγγέλου διώκει μακρὰν τὸν πολέμιον.

Ἀλλὰ καὶ ὅταν, μακρὰν τῆς πατρίδος, μακρὰν τοῦ ζωαγόνου θάλλους τῆς μητρικῆς ἀγκάλης, περιφερόμενος ξένος ἐν μέσῳ ξένων, εἰσέρχῃ εἰς Ἐκκλησίαν, ἀφατος τῶνόντι ἡ παραμυθία ἡ κατακλύουσα τὴν καρδίαν σου· διότι ἐκεῖ, ἐν μέσῳ τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ θυσιαστηρίου, δὲν εἶσαι πλέον ξένος.

Ἐπειτα, μετὰ τὴν θείαν λειτουργίαν, μετέβημεν εἰς τόπον τὸν ὁποῖον ἀπὸ τῆς προτεραίας εἶχομεν ἐκλέξει ἵνα συνευωχῆσωμεν. Ὁ τόπος οὗτος, ἀνωθεν κείμενος τοῦ χωρίου, πρὸς τὴν ὑπώρειαν τοῦ ὑπερκειμένου ὄρους, ἐσκιάζετο οὐχὶ ὑπὸ δένδρων, ἀλλ' ὑπὸ βράχου ἀποτόμου καὶ ἀποτόμως προκύπτοντος· ὑπ' αὐτὸν δὲ συνελθόντες συνεσκευάζομεν χαριεντιζόμενοι καὶ ὑποσυρίζοντες τὴν τράπεζαν, ἐνῶ ἡ κνίσσα τοῦ ὀπτιωμένου ἐκεῖ πλησίον ὀβελίου ἀμνοῦ

α οὐρανὸν ἔκταν ἐλίσσασμένη περὶ καπνῶν, καὶ διωκομένη ὑπ' αὔρας ζεφυρίτιδος, ἤρχετο κνίζουσα τοὺς λαιμαργοῦντας ὁσφραντῆρας ἡμῶν, οὐχὶ τεσσαρακονθήμερον ἀλλ' ἐτήσιον διερχομένους τὴ τῆς νηστείας πέλαγος.

Ὅποια δὲ ἡ τράπεζα καὶ τίνα τὰ παρατεθέντα; Τράπεζα μὲν ἦν αὐτὸς τῆς Δημητρὸς ὁ θαλερὸς τάπης, ἐφ' οὗ κατακλιθέντες διασταυρώσαμεν τοὺς πόδας, τρυβλία δὲ φύλλα χλοερὰ ἅτινα ἐκόψαμεν ἀπὸ τῶν παραφυομένων θάμνων καὶ δειδρύων, μάχαιραι καὶ περόναι τὰ δέκα ἐκάστου δάκτυλα, καὶ σιτίξ ὁ μοσχοδόλος ὀβελίας καὶ κάδας μέγας ὀξυγάλακτος. Εἶχομεν δὲ καὶ ῥητινήτην

α ἡδὺν, ἀκηράσιον, θεῖον ποτὶν, καὶ τὸν εἶχομεν ἄφθονον, διότι ὁ δωρήσας αὐτὸν συμπότης, χολὸς μὲν τὸν πόδα, ἀρτίους ὁμῶς φιλῶν τοὺς βακχείους καὶ ὑποβακχείους πόδας τῶν στί-

(*) Ἡ ἐν Τροιζήνι.

"Ελλην στρατιώτης."

χων δι' ὧν κατεπόντιζε μᾶλλον ἢ κατεκίλει τὰς ἀκούας ἡμῶν, ἀνεφώνει συχνά πυκνά κατὰ πᾶν νέον ἀναχαργάρισμα· « οἶνον μὴ παρεόντος ἀτεροπέμνειν τραπεζῆς. »

Πρὶν δὲ καθήτωμεν, προέτεινέ τις νὰ ὀνομάσωμεν συμποσίαρχον· καὶ ἐπειδὴ ἔτυχε ν' ἀγαπῶμεν πάντες, ἀπορῶ πῶς, τὴν τάξιν, ἐδέχθημεν τὴν πρότασιν, καὶ ἔπεσεν ὁ κληρὸς ἐπὶ ἄνδρα « ἀβασκάντωρ ρίνα τρίτην ἔχοντα » κατὰ τὸν ἐπιγραμματοποιόν, τῆς ὁποίας ὁ κωδωνόκροτος ῥόγχος ἐκάλει τοὺς ἀτακτοῦντας εἰς τὰ καθήκοντά των.

Μόλις δὲ ἐσφραγίσθημεν διὰ τοῦ σημείου τοῦ Σταυροῦ, καὶ ἤλθε σπεύδων ὁ φουστανελοφόρος ὁ πτανεὺς, καὶ παρέθηκε τὸν ὀβελόν. Γονυπετήσας δὲ καὶ κυρτωθεὶς ἐπ' αὐτοῦ, διέτεμνε τὸ ἀρνίον ἀντὶ κοπίδος διὰ τῶν χειρῶν, καὶ ἔλειχεν, ὅσας ἐκκίοντο, τοὺς δακτύλους, ἢ καὶ συνέθλιβε τὸν λοβὸν τοῦ ὠτίου αὐτοῦ· ἀλλὰ καὶ ἀπέμασσε πολλάκις τὰς χεῖρας ἐπὶ τῆς φουστανέλας του, τῆς ὁποίας αἱ παρυφαί, Κύριος οἶδε πόσα ἐκρυπτοῦν σίτην ἀναιμάτων ζωῶν.

Ἡμεῖς δὲ τανύσαντες τὰ ὄμματα ἐτηλεσκοποῦμεν λαγνίστατα τὰ κοπτόμενα, ἕως οὗ ὑποσημῆναντο τοῦ συμποσιάρχου τὸ εἰς ἔροδον, ὠρμήταμεν ἀκάθεκτοι ὡς ἐπὶ μάχην καρτερὰν ἐπ' αὐτά. Καὶ ἐπὶ ἡμίσειαν ὥραν δὲν ἤκουε, ἀντὶ ἀσπίδων δούπου καὶ παιάνων καὶ ἀλχλαγμῶν, εἰμὴ ὀδόντων πάταγον καὶ ῥωθῶνων μυθνησμών καὶ χειλέων καλὰ δῆμα· οὐδὲ ἐθλεπε εἰμὴ χεῖρας δι' ἡλεκτρικῆς κινουμένης δυνάμεως καὶ μεταφερούσας χαρὰς εὐαγγέλια εἰς τὰ στόματα, πλουσιοπάροχα, λέγω, τεμάχια ἄρτου καὶ κρέατος.

Μετὰ τὴν πρώτην ταύτην προσβολὴν ὁ συμποσίαρχος ἀνακύβας ἐπέταξεν ἀνακωχὴν, καὶ σπονδὰς πρὸς ἐπικύρωσιν αὐτῆς. Τότε ὁ παῖς περιέφερε κύκλῳ μασώμαλον βομβυλῖον, τὸν ὁποῖον ἐλάβομεν ἕκαστος κατὰ σειρὰν, καὶ εὐχρηθέντες κατέλην ἐλευθερίαν ἀναχαργαρίσασμεν βλέποντες πρὸς οὐρανόν· τινες δὲ καὶ ἐκυλινθόρησαν πρὸ τῆς φιλοτησίας, συστήσαντες ὁμόνοϊαν ἀνευ τῆς ὁποίας ἀδύνατον, ἔλεγον, νὰ τελεσφορήσῃ ὁ ἀγών. Καὶ τραπέντες ἐκ νέου ἐπὶ τὸν ἀμνόν, ἐθονισάμεθα, ὡς τοῦ μύθου ὁ αἰτός τὰ τέχνη τῆς ἀλώπεκος, πᾶσαι τὰς σάρκας αὐτοῦ, καὶ πολλάκις γεμισθέντα τὸν βομβυλῖον ἐκενώσαμεν. Ἐκενώσαμεν δὲ καὶ τὸν μέγαν κάδον μεταβαλόντες εἰς μιστύλην, δι' ἑλλειψιν κοχλιαρίων, τὸν ἄρτον ἡμῶν, καὶ μιστυλῆσάμενοι ἄμμι χεῖροισιν, οὐχὶ τῶν δημοσίων, ὡς θὰ ἔλεγε σήμερον ὁ Ἀριστοφάνης διὰ πολλοὺς ἐξ ἡμῶν, ἀλλὰ τοῦ ὀχυράλκτου. Καὶ οὕτω χορτασθέντες ἐπεδόθημεν, κατὰ τὸ ἔθος, εἰς ψαλμούς, παιανίσαντες ἐπίσης κατὰ σειρὰν, ὁ μὲν τὸ Λαμπρὰ Ἑλλάς, ὁ δὲ τὸ Τί καρτερεῖτε, ὁ τρίτος τὸ Ἑλληλῆες συμπατριῶται, καὶ ἄλλος ἄλλο, ἐκ τῶν πολλῶν ᾠμάτων ἅτινα οὐδεὶς ἐνθυμεῖται σήμερον, ἀλλὰ τὰ ὅποια συνέταττε τότε τῶν Ἑλλήνων ὁ ἐνθουσιασμός. Ἀλλὰ καὶ ἀνακλιθέντες ἐραυσικευόμεθα, ἕως οὗ, καθισθέντος τοῦ ὕπνου ἐπὶ τὰ

βλέφαρα ἡμῶν, αἱ φωναὶ ἐγένοντο μικρὸν κατὰ μίαν ἀπαιώτεραι, καὶ ἐπὶ τέλους ἐξέπνευσαν.

Ὅποιοι ἄρα ὄνειροι ἐπεσκέσθησαν ἡμᾶς; δὲν ἐνθυμοῦμαι· ἐνθυμοῦμαι μόνον ὅτι μόλις ἀρυπνισθέντες εἶδομεν ἄγγελον ἀληθῶς μελανοπτέρυγα ἐσχόμενον μετὰ σπουδῆς, καὶ κομίζοντα τὴν τρομερὰν ἀγγελίαν ὅτι ὁ Καραϊσκάκης ἐφρονεύθη!

Οὐδενὸς ἡ καρδία συγκατετίθετο νὰ πιπτέσῃ τὴν ἀπαισίαν ταύτην εἰδήσιν, τοσαύτην εἶχομεν τὴν πεποίθησιν ὅτι ὁ Καραϊσκάκης ἦν τὸ τελευταῖον ὄργανον δι' οὗ ἡ θεία πρόνοια συγκατένευσε νὰ σώσῃ τὴν Ἑλλάδα. Ἀλλ' ὅτε καταβαίνοντες δρομαῖοι εἰς τὸ χωρίον εἶδομεν μακρόθεν τοὺς πληρεξουσίους σεσωρευμένους καθ' ὁδόν, ὅτε πλησιάζαντες εἶδομεν αὐτοὺς κατηρεῖς καὶ δακρύοντας, πᾶς διαταγμός ἐξέλιπε. Καὶ ὅτε τὴν ἐπισύσαν ἐξεγερθέντες ἀπὸ πρωίας συνερέψαμεν οἱ μὲν εἰς τοῦ προέδρου τῆς συνελεύσεως Σισίνη, οἱ δὲ εἰς τοῦ γέροντος Κολοκοτρώνη ζητοῦντες παραμυθίαν, ἢ ἀπερίγραπτος τῶν προσώπων ἀλλοίωσις ἐμαρτύρει ὅτι πάντες διήλθον τὴν νύκτα ἐν ἀγρυπνίᾳ καὶ ὀδύνῃς. Οὐδεὶς ἔνοιγε τὸ στόμα, οὐδεὶς εὗρισκε λόγους ἵνα ἐρμηνεύσῃ τὴν λύπην του, οὐδεὶς εἶχε κἂν ἰδεῖν τί ἔπρεπε νὰ γείνῃ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πεσόντος στρατηγοῦ· ἡ σιωπὴ ἦν βαρυντάτη καὶ πένθιμος, ὅτε ὁ γέρον τῆς Πελοποννήσου ἀρχηγὸς λύσας ἐπὶ τέλους αὐτὴν εἶπεν·

« Ὁ χαμός, ἀδελφια, εἶναι μεγάλος· ὁ Θεὸς ὁμως εἶναι μεγαλῆτερος. »

Μετ' ὀλίγον καταβαίνοντες ἄθροσι πρὸς τὴν ἀπέναντι τοῦ Πόρου παραλίαν ἵνα παρασταθῶμεν εἰς τὴν κηδεῖαν τὴν παρασκευασθεῖσαν ὑπὸ τῆς Ἀντικυβερνητικῆς ἐπιτροπῆς, καὶ καταβαίνοντες, ἐποιούμεθα λόγον, ὡς οἱ περὶ τὴν κλίνην τοῦ Περικλέους, τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς δυνάμεως τοῦ Καραϊσκάκη, καὶ ἀνεμετρῶμεν τὰς πράξεις καὶ τῶν τροπαίων τὸ πλῆθος. Ἐνθυμήθητε, ἔλεγεν οὗτος, ὅτι διακοσίους μόλις στρατιώτας ἔχων ὅτε ἀνέλαβε τὴν ἀρχηγίαν τῆς Στερεᾶς, κατώρθωσε νὰ συγκεντρώσῃ τοσούτω πολυάριθμον στρατόπεδον. Ἡμῶν παρὼν, ἔλεγεν ἑτέρος, εἰς Ἑλευσίνα, ὅτε μαθόντες οἱ στρατιῶται τὴν ἔλευσιν τοῦ Κισυνταχῆ, ἤρχισαν νὰ λειποτακτῶσι, καὶ παρεκίνησαν καὶ αὐτὸν νὰ φύγῃ· ἐκεῖνος δὲ ἀπεκρίθη τότε ἀγανακτῶν· « Ὑπάγετε δευθελετε· ὁ Καραϊσκάκης δὲν ἐγκαταλείπει τὴν θέσιν του, καὶ ἂς χαθῇ. Καὶ ὅταν πᾶς ἐρωτήσῃ τις τί ἐλάμετε τὸν ἀρχηγόν σας, μὴ διατάσσετε νὰ εἰπῇτε ὅτι τὸν παρεδώκαμεν εἰς τὸν ἐχθρόν, διότι δὲν συγκατένευσε νὰ λειποτακτῇ. » Ὁ τρίτος ἐξομνεί τὴν τάξιν καὶ τὴν πειθαρχίαν τὴν ὁποίαν ἡγωνίζετο νὰ διατηρήτῃ εἰς τὸν κατὰ τὴν Ἀττικὴν στρατόν. « Ἐάν, ἔλεγεν ὁ Καραϊσκάκης πρὸς τοὺς περὶ αὐτόν, φερώμεθα πρὸς τοὺς κατοίκους τῶν χωρίων χειρότερον καὶ αὐτῶν τῶν ἐχθρῶν, πῶς θέλετε νὰ ἐπαναστατήσωσι; » Καὶ ἄλλοι ἐξιστόρουν τὴν κατὰ τὴν Ἀράχοβιν ἐνδοξὴν μάχην, καὶ τὸ ἀνεγερθὲν τρώπειον τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν βαρβάρων, ἄλλοι τὴν μάχην τῶν Σαλῶνων καὶ τοῦ

Διστόμου, καὶ ἄλλοι τὸ ἐπίμονον καὶ τὸ στρατηγικόν τοῦ ἀνδρός, καὶ τὸ γενναῖον αὐτοῦ φρόνημα, πρὸς δὲ καὶ τὴν ἐπιείκειαν καὶ τὴν πραότητα ἦν ἐν πράγμασι πολλοῖς καὶ μεγάλαις ἀπεχθείαις, καὶ μάλιστα ταῖς μετὰ Σουλιωτῶν, διετήρησεν. Ἐπιλοτιμούμεθα δὲ πάντες νὰ εἰπωμέν τι ἐγκώμιον τοῦ θανόντος, διότι, ἀρῶν μόνον καλύψῃ τὸ χῶμα τὸν ἀνθρώπον συγκατατιθέμεθα νὰ ὁμολογήσωμεν τὴν ἀξίαν αὐτοῦ.

Καὶ τοιαῦτα μνημόσυνα λέγοντες ἐψυχαγωγούμεθα, ἕως οὗ ἐλθόντες εἰς τὴν παραλίαν συνηνώθημεν μετὰ τῶν μελῶν τῆς κυβερνήσεως καὶ τοῦ παραμένοντος πλῆθους· ἦλθον δὲ καὶ ἱερεῖς καὶ ἄρχιερεῖς οὐκ ὀλίγοι καὶ ἔψαλλον τὴν νεκρώσιμον Ἀκολουθίαν. Καὶ ὅτε ὁ ῥήτωρ τοῦ ἀγῶνος ἀναβὰς εἰς μικρὸν ὑψωμα παρέστηκε τὸ μέγεθος τῆς ἀπωλείας· ὅτε ἀνενθύμισεν εἰς ἡμᾶς ὅτι « ἀπὸ τὰς κορυφᾶς τοῦ Μακρυνόρους καὶ τὰ παράλια τῆς Ἀκαρνανίας ἕως εἰς τὰ περὶ τῆς Ἀττικῆς, φῶς ἐλευθερίας καὶ δόξης ἐχύθη εἰς τὴν χώραν ταύτην δούλην καὶ σκοτεινὴν οὖσαν, διὰ μόνης τῆς ἰσχυρᾶς τοῦ Καρπίσκακη δεξιᾶς, » φωνή γοερὰ, φωνή ἀνδρῶν, γυναικῶν, καὶ παιδίων ἀντήχησε καθ' ὅλην τὴν παραλίαν· καὶ ἦν ὁ θρήνος καὶ ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ ὀδυρμὸς πολὺς· καὶ ὡς ἡ Ῥαχὴλ οὐδεὶς ἤθελε νὰ παρηγορηθῇ, προσιθιανόμενος ἴσως τὴν προσεχῇ κατὰ τὸ Φάληρον ἐθνικὴν συμφορὰν.

Ν. Δ.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΘΕΡΜΩΝ ΥΔΑΤΩΝ ΤΗΣ ΑΡΑΒΙΑΣ.

—000—

Ἡ ἀπέραντος αὕτη χώρα στερεῖται, ἀναλόγως τῆς ἐκτάσεως αὐτῆς, ἱαματικῶν ὑδάτων· ἀλλὰ καὶ πόσιμα ὑδάτα ὀλίγα ἔχει. Ἐκ τῶν μέχρι τοῦ νῦν γνωστῶν ἀναφέρωμεν τὰ τῆς Μεσημβριῆς Ἀραβίας, γνωστότατα δὲ καὶ κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους ὑπὸ τὸ ὄνομα *Hamam Musai* ἢ λουτρά τοῦ Μωϋσέως. Τὰ ὑδάτα ταῦτα ἀναδρύουσιν εἰς τὴν ἀνατολικὴν ὄχθην τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης πλησίον τοῦ σημερινοῦ χωρίου *Tog*. Τιμῶνται δὲ καὶ ὑπὸ τῶν καθ' ἡμᾶς Ἀραβῶν, μεταχειριζομένων αὐτὰ ἐπὶ διαφόρων νοσημάτων. Αἱ θειοθέρμαι αὗται ἀποπέμπουσιν ὑδροθειωμένον ἀέριον, τὸ ὁποῖον εἴτε ἐσωτερικῶς εἴτε ἐξωτερικῶς μεταχειριζόμενον, ἐνεργεῖ ὡς τὰ ὑδροθεικὰ ὑδάτα κατὰ ἐξανθηματικῶν νοσημάτων τοῦ δέρματος.

Πλησίον τῶν θερμῶν τούτων ὑδάτων κεῖται κρήνη ψυχρᾷ ὕδατος, ἣτις ὀνομάζεται κατὰ τὸ πλησίον χωρίον, *Elim*. Οἱ κάτοικοι, στερούμενοι ἄλλων ὑδάτων, πίνουν εἰς αὐτοῦ, τὸ ὁποῖον εἶναι νοσηδέστατον ὡς ἐμπεριέχον πλῆθος τιτανούχων καὶ μαγνησιούχων ἁλάτων, ἔνεκα τῶν ὁποίων, ὡς ἐκ τῆς

συνεχοῦς πόσεως, ἐνεργεῖ ἐπιβλαβέστατα, προσκαλῶν ἐμφράξεις τῆς κάτω κοιλίας, καχεξίαν καὶ γαστρικὰ νοσήματα.

Ἀπέναντι τοῦ Σουέζ, εἰς τὰς ὄχθας τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης, εὐρίσκεται θερμὸν ὕδωρ *Aen al Masah* καλούμενον, τὸ ὁποῖον ἀναδρύει ζέον καὶ καυλᾶζον. Καὶ τὸ ὕδωρ τοῦτο, εἰ καὶ θειοῦχον, πίνεται ἔνεκα ἐλλείψεως ποσίμων ὑδάτων· ἐκ δὲ τῆς διηνεκοῦς χρήσεως αὐτοῦ οὐ σμικρὰ βλάβη προσγίνεται εἰς τοὺς πίνοντας.

Ἄτερον θερμὸν ὕδωρ εἶναι τὸ *Hamam Pharaon*, τοῦ ὁποῖου τὸ ὕδωρ τοσοῦτον ζέει, ὥστε ἐντὸς ὀλίγων λεπτῶν ἐψήνονται τὰ ἐμβάλλόμενα εἰς αὐτὸ ὡς· τὰ ὑδάτα ταῦτα ἀναδρύοντα πλησίον τῆς θαλάσσης, συρρέουσιν εἰς ῥύακα, εἰς τὴν παρακειμένην Ἐρυθρὰν θάλασσαν ἐκβάλλοντα. Ἀναδύμενον δὲ εὐρίσκεται σιδηροῦχον, καὶ ἐκ τούτου ἐνεργεῖ κατὰ τῆς ἀτονίας. Οἱ λίθοι ὅσοι βρέχονται ὑπ' αὐτοῦ φαίνονται σκωριῶντες.

Ὡσαύτως καὶ κατὰ τὴν ἀνατολικὴν Ἀραβίαν, εἰς τὴν χώραν Ὀμὰμ, καὶ τὴν διοίκησιν Μασκάτ, εὐρίσκεται ἀξιόλογον θειοῦχον ὕδωρ, οὗτινος γίνεται χρῆσις μετὰ μεγάλης ὠφελείας κατὰ τῆς σιφυλίτιδος, τῆς ἐρπητος καὶ ἄλλων ἐξανθημάτων. Τοῦτο τὸ ὕδωρ ἀνήκει εἰς τὴν τάξιν τῶν θειοθερμῶν.

Πρὸς τὸ δυτικὸν μέρος τῆς Ἀραβίας μεταξὺ τῶν χωρίων Καρονδέλ καὶ Τόρ, ἀναδρύουσιν ἐκ τραχίτου καὶ πορφυρίτου λίθου, χάριν εἰς τὴν ἐπιρροὴν ἡφαιστείου πυρὸς, θερμώτατα θειοῦχα ὑδάτα, ὧν γίνεται χρῆσις ὑπὸ τῶν ἐκεῖ κατοικούντων κατ' ἐξανθηματικῶν νόσων. Τὸ ὄρος ἐξ οὗ τὰ ὑδάτα ταῦτα ἐξέρχονται ὀνομάζεται *Dschebel Tein*, καὶ πλησίον αὐτῶν, ὡς λέγουσιν αἱ παραδόσεις, ἀνεπαύθησαν οἱ Ἰσραηλῖται ἐπὶ ὀλοκλήρους ἡμέρας μετὰ τὴν διὰ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης διάβασιν. Τὸ ὄρος τοῦτο εἶναι ἡφαιστεῖον προϊὼν, ἐξ οὗ καὶ σήμερον ἐξέρχεται καπνός.

Εἰς ὑποδοχὴν τῶν πρὸς τὰ θερμὰ ταῦτα προσερχομένων, ὑπάρχουσι σπήλαια φυσικὰ καθὼς καὶ χειροποίητα, ἐντὸς τῶν ὁποίων ἀναπαύονται οἱ λουόμενοι μετὰ τὰ λουτρά. Τελευταῖον τῶν ἐν Ἀραβίᾳ ὑδάτων ἀναφέρωμεν κρήνην ἐντὸς κήπου εὐρισκομένην εἰς Κοδὰν πλησίον τῆς Μεδίνης. Τὸ ὕδωρ τοῦτο λέγεται, κατὰ τὰς παραδόσεις, ὅτι ἐθεωρεῖτο ἱερὸν ὑπὸ τοῦ Μωάμεθ, ὅστις ἐκ μόνου τούτου ἐπινε. Διοχετεύεται δὲ ὁμοῦ μετ' ἄλλων ἐκεῖ πλησίον ἀναδρύοντων εἰς τὴν Μεδίνην, τῆς ὁποίας οἱ κάτοικοι πίνουν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ αὐτό. Ἄλλη θερμὴ εὐρίσκεται μετὰ τοῦ Σουέζ καὶ *Rāz Mecharāt* εἰς τὰς ὄχθας τῆς θαλάσσης, πλησίον τοῦ Χατζέρ Ἐλμ ἐντὸς τοῦ μοναστηρίου Ῥαῦτο. Ἡ θερμὴ αὕτη ἀναδρύει εἰς τοὺς πρόποδας τιτανώδους λόφου, καὶ ἔχει 26 βαθμοὺς θερμοκρασίας καὶ γεῦσιν ἁλμυρὰν.

Ἐκ τῆς συντόμου ταύτης περιγραφῆς τῶν ἱαματικῶν ὑδάτων τῆς Ἀραβίας ἐξάγεται ὅτι τὰ πλειότερα εἶναι θειοθερμαι, τῶν ὁποίων γίνεται χρῆσις πρὸς πόσιν ἔνεκα τῆς ἐλλείψεως ἄλλων καθαρωτέρων ὑδάτων. Καθὸ ὅμως θειοῦχα τὰ ὑδάτα ταῦτα